

TAKVA

ALLAH'A KARŞI SORUMLULUK ŞUURU

عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :
”اتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ، وَاتَّبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ
بِخُلُقٍ حَسَنٍ.“

Ebû Zerr'in naklettiğine göre,
Resûlullah (sav) ona şöyle buyurmuştur:
“Nerede olursan ol, Allah'a karşı sorumluluğunun bilincinde ol! Kötülüğün
peşinden iyi bir şey yap ki onu yok etsin. İnsanlara da güzel ahlâka uygun
biçimde davran!”

(T1987 Tirmizî, Birr, 55)

عَنْ سَمُرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ:
”الْحَسْبُ: الْمَالُ وَالْكَرْمُ: التَّقْوَى.“

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ:
”اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتَّقَى، وَالْعِفَافَ وَالْغِنَى.“

عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ: لَا أَقُولُ لَكُمْ إِلَّا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ، قَالَ:
كَانَ يَقُولُ: ”...اللَّهُمَّ! آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكَّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ
وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا...“

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ، فَقَالَ:
”تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ.“

Semüre'den nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

“Haseb (kişiyi halk nazarında yücelten nitelik) maldır, kerem (kişiyi Allah katında yücelten nitelik) ise takvadır.”

(T3271 Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân, 49)

Abdullah (b. Mes'ûd) tarafından nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle derdi: *“Allah'ım, senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği istiyorum.”*

(M6904 Müslim, Zikir, 72)

Zeyd b. Erkam şöyle demiştir: “Ben size Allah Resûlü'nün (sav) söylediğinden başka bir şey anlatmıyorum! O şöyle derdi: *‘...Allah'ım, nefsimi takvasını ver, onu temizle, onu temizleyenlerin en hayırlısı sensin.*

Onun velîsi (sahibi) ve mevlâsı (efendisi) sensin...”

(M6906 Müslim, Zikir, 73)

Ebû Hüreyre anlatıyor: Allah Resûlü'ne (sav) insanların cennete girmesine en çok vesile olan amelin ne olduğu soruldu. Resûlullah,

“Allah'tan sakınmak ve güzel ahlâk.” buyurdu.

(T2004 Tirmizî, Birr, 62)

Allah Resûlü, genç dostlarından Muâz b. Cebel'i Yemen'e elçi olarak tayin etmişti. Uğurlarken onunla birlikte yola çıktı ve bazı tavsiyelerde bulundu. Muâz bineğinin üstünde gidiyor, Allah Resûlü de onun yanında yürüyordu. Tavsiyelerini tamamlayan Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu: *"Ey Muâz! Bu seneden sonra benimle karşılaşamayabilirsin, belki de ancak şu mescidime veya kabrime uğrarsın."* Bunu duyan Muâz, Hz. Peygamber'den ayrılmanın üzüntüsüyle ağladı. Allah Resûlü ise yüzünü Medine'ye doğru çevirerek şöyle buyurdu: *"İnsanların benim gözümde en üstün olanları, kim olurlarsa olsunlar ve nerede bulunurlarsa bulunsunlar, takva sahibi olanlardır."*¹

Allah'ı sevmek, O'na saygı duymak, yasaklarına düşmekten sakınmak, korunmak, O'nun rızasına nail olmayı ümit ve azabına maruz kalmaktan endişe etmektir "takva". İslâm'ın en temel kavramlarından ve önemini Kur'ân-ı Kerîm'de aynı kökten gelen kelimelerin yer aldığı yüzlerce âyetin bulunması açıkça göstermektedir. Kur'an, iman eden ve salih amel işleyen bütün müminleri "müttaki" yani takva sahibi olarak niteler. Başka bir ifadeyle, imandan sonra onun gereğini yerine getirip, iyiliklere sarılan ve kötülüklerden kaçınan herkes bu sıfatı almaya hak kazanmıştır. Onun için takva, Allah'ın insanları değerlendirmede kullandığı bir ölçüdür. Allah katında en değerliler en fazla takva sahibi olanlardır.² Allah müttakiler ve güzel iş yapanlarla beraberdir.³ Allah müttakilerin dostudur.⁴ *"Allah müttakileri sever."*⁵ Cennet ve nimetleri müttakiler içindir.⁶

Kiblenin değişmesinden rahatsız olanlara hitabında Cenâb-ı Hak, *"İyiliğin, yüzlerin doğu ve batı tarafına çevrilmesinde değil; Allah'a, âhiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere inandıktan sonra, yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, isteyenlere ve kölelere hoşla giden maldan harcamak, namaz kılıp zekât vermek, yapılan antlaşmalara sadık kalmak, sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabretmekte olduğunu, doğru olanların ve müttakilerin"* bu kimseler olduğunu bildirmektedir.⁷ Bunlara ilâve olarak, *"sözünde durmak"*,⁸ *"affetmek"*, *"âdil olmak"*,⁹ *"dürüst davranmak"*,¹⁰ *"malla, canla cihad etmek"*¹¹ gibi iyi işler de Kur'an'ın müttakilere nispet ettiği

¹ HM22402 İbn Hanbel, V, 236.

² Hucurât, 49/13.

³ Nahl, 16/128.

⁴ Câsiye, 45/19.

⁵ Âl-i İmrân, 3/76; Tevbe, 9/4, 7.

⁶ Ra'd, 13/35; Tûr, 52/17; Mürselât, 77/41-42.

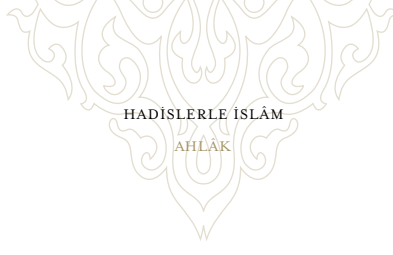
⁷ Bakara, 2/177.

⁸ Âl-i İmrân, 3/76.

⁹ Mâide, 5/8.

¹⁰ Tevbe, 9/7.

¹¹ Tevbe, 9/44.

özellikler arasında sayılmıştır. Kısaca, imandan sonra her türlü salih ameli işlemenin müttakilerin temel vasfı olduğu anlaşılmaktadır.

Sürekli olarak Allah'ın gözetim ve kontrolünde olan mümin, ancak takva ile kulluk bilincine ulaşır. Allah Resûlü, “Nerede olursan ol, Allah’a karşı sorumluluğunun bilincinde ol! Kötülüğün peşinden iyi bir şey yap ki onu yok etsin. İnsanlara da güzel ahlâka uygun biçimde davran!” buyururken,¹² müminin her hâl ve şartta takvadan ayrılmaması gerektiğini vurgulamıştır. Çünkü onun ifadesine göre, “Ameller kap (içindeki sıvı) gibidir. Altı iyi olursa, üstü de iyi; altı bozuk olursa, üstü de bozuk olur.”¹³ Dolayısıyla insan ancak niyet ve ameliyle bir bütün olarak müttaki yani iyi insan olabilir. Duruma göre tavır değiştiren insanın varacağı nokta nifak yani iki yüzlülüktür. Bunun için Peygamber Efendimiz, “İslâm açıktan, iman ise kalpte (gizli) olur.” buyurduktan sonra eliyle göğsüne işaret ederek üç kere, “İşte takva buradadır. İşte takva buradadır.”¹⁴ buyurmuştur.

Nerede ve ne durumda olunursa olunsun, Allah’a karşı saygılı olmak ve O’nun emirlerini ihlâl etmekten sakınmak müttakilerin en belirgin özelliklerindendir. Hz. Peygamber’in “ihsan” mertebesi olarak tarif ettiği, Allah’ı görüyormuşçasına kulluk etmek de böyle bir şeydir.¹⁵ Her şeyi gören, bilen, işiten ve bütün gizliliklere vâkıf olan bir Yaratıcı’ya inananın doğal sonucudur bu. Hangi görev ve statüde bulunursa bulunsun, sürekli Cenâb-ı Hakk’ın gözetim ve denetiminde olduğunu bilen bir müminin bilerek günah işlemesi ve günahında ısrar etmesi kolay değildir. İşte bu duyarlılık içinde olan bir müminden kimseye zarar gelmez. Gerçek dindarlardan zarar gelmeyeceği kanaati, böyle kimselerin sürekli bir nefis muhasebesi yani otokontrol içinde bulunmalarından dolayıdır. Halbuki bu duyarlılığa sahip olmayan, haram helâl ve hesap endişesi taşımayan bir kimsenin nasıl tehlikeli olabileceği, ecdadımız tarafından, “Kork Allah’tan korkmayandan!” atasözüyle veciz bir şekilde ifade edilmiştir. Allah Resûlü’nün, “insanların ilk peygamberlik öğretilerinden beri duyup idrak ettikleri bir söz” olarak nitelendirdiği, “Utanmıyorsan dilediğini yap!” ifadesi de bu gerçeği dile getirmektedir.¹⁶

Allah Resûlü, “Birbirinize haset etmeyin! (Fiyatı yükseltmek için) müşteri kızıdırtmayın! Birbirinize buğuz etmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Hiçbiriniz diğerinin (gerçekleştirdiği) satış üzerine (ikinci bir) satış yapmasın! Kardeş olun ey Allah’ın kulları! Müslüman Müslüman’ın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu yardımsız bırakmaz, onu küçük görmez. Takva işte buradadır.” diyerek üç

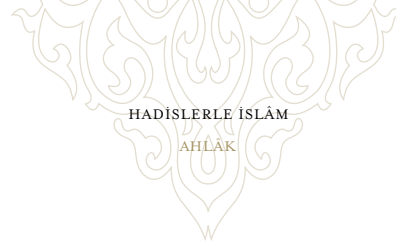
¹² T1987 Tirmizî, Birr, 55; DM2819 Dârimî, Rikâk, 74.

¹³ İM4199 İbn Mâce, Zühd, 20.

¹⁴ HM12408 İbn Hanbel, III, 134.

¹⁵ M93 Müslim, İmân, 1.

¹⁶ B6120 Buhârî, Edeb, 78; D4797 Ebû Dâvûd, Edeb, 6.

defa göğsüne işaret etmiş ve “Kişiyi Müslüman kardeşini küçük görmesi kötülük olarak yeter. Her Müslüman’ın kanı, malı ve ırzı (diğer) bir Müslüman’a haramdır.”¹⁷ buyurarak takva ile ameller arasında ilişki kurmuştur.

Allah’a saygı ve itaatin ancak samimi bir sevgiyle gerçekleşebileceği şüphesizdir. Sadece korkuya dayalı bir saygı ve itaatin, insanlar nazarında olduğu gibi Cenâb-ı Hak katında da fazla değeri yoktur. Onun için İslâm Dini’nde Allah sevgisi ve hoşnutluğu Allah korkusuna öncelenmiş, Allah’tan korkmak da “O’na karşı gelip günah işlemekten, hesap gününde yüzü kara çıkmaktan ve O’nun azabını gerektirecek bir iş yapmaktan endişe etmek.” şeklinde anlaşılmıştır. İnsanı takvaya ulaştıran da, sevgiyle beraber bu sorumluluk ve endişe duyguları içerisinde olmaktır. Kullarına karşı çok bağışlayıcı ve çok merhametli olan Cenâb-ı Hakk’ın¹⁸ muradı onları korkutmaktan çok, doğru yola sevk etmek ve karşılığında cennet nimetleriyle ödüllendirmektir. O’nun bütün elçileri gibi Son Elçisi de müjdelemek (tebşîr) ve uyarmak (inzâr) görevlerini yerine getirirken insanlara karşı sevgi ve hoşgörüyle yaklaşmış, katı ve korkutucu davranarak onların kendisinden uzaklaşmalarına fırsat vermemiştir.¹⁹

“Haseb (kişiyi halk nazarında yücelten nitelik) maldır, kerem (kişiyi Allah katında yücelten nitelik) ise takvadır.”²⁰ diyen Allah Resûlü, “Öyle bir âyet biliyorum ki, eğer insanların hepsi ona sarılsalar onlara yeter.” buyurduktan sonra, “Kim Allah’a karşı takva bilinci içerisinde olursa Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder.”²¹ âyetini okumuş,²² böylece dünya ve âhirette her türlü sıkıntı ve zorluktan kurtulmanın yolunun takvaya sarılmak olduğunu ifade etmiştir. Nitekim başka bir âyette, Cenâb-ı Hakk’ın takva sahibi kimselerin işini kolaylaştıracağı²³ bildirilmiştir.

Sevgili Peygamberimiz, Cenâb-ı Hakk’ın, câhiliye döneminin kibrini ve atalarla övünme âdetini kaldırdığını ifade ettikten sonra, insanların ya müttaki mümin, ya da günahkâr kötü tabiatlı kimseler olarak niteleneceklerini, herkesin Âdem’in çocukları olduğunu, onun da topraktan yaratıldığını, bazı kimselerin kavimleriyle övünmeyi bırakmadıkça cehennem kömürü olmaya devam edeceklerini ve Allah katında, burnuyla dışkı yuvarlayan mayıs böceğinden daha değersiz olacaklarını²⁴ beyan ederek, insanları Allah nezdinde üstün kılan tek değer ölçüsünün takva olduğuna dikkat çekmiştir.

Allah Resûlü, En’âm sûresinin, “Şüphesiz bu, benim dosdoğru yolumdur. Buna uyun. (Başka) yollara uymayın. Zira o yollar sizi Allah’ın yolundan ayı-

¹⁷ M6541 Müslim, Birr, 32.

¹⁸ Bakara, 2/199.

¹⁹ Âl-i İmrân, 3/159.

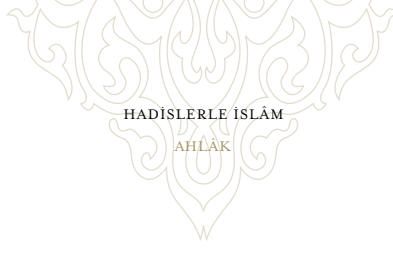
²⁰ T3271 Tirmizî, Tefsîru’l-Kur’ân, 49; İM4219 İbn Mâce, Zühd, 24.

²¹ Talâk, 65/2.

²² DM2753 Dârimî, Rikâk, 16; İM4220 İbn Mâce, Zühd, 24.

²³ Talâk, 65/4.

²⁴ D5116 Ebû Dâvûd, Edeb, 110-111.

rır. İşte takvaya ulaşmanız için Allah size bunları tavsiye etti.” meâlindeki 153. âyetini ashâbına açıklarken, yere bir çizgi çizdi ve “Bu, Azîz ve Celîl olan Allah’ın yoludur.” buyurdu. Sağına ve soluna ikişer çizgi daha çizerek, “Bunlar da şeytanın yoludur.” dedi. Sonra elini ortadaki çizginin üzerine koyarak yukarıdaki âyeti okudu.²⁵ Böylece Fâtiha sûresinde, bizi ulaştırması için her gün Allah’a dua ettiğimiz, “sırât-ı müstakîm”ın (dosdoğru yolun)²⁶ takvaya götürecektir yol olduğunu ve amacın bu zirveye çıkmak olduğunu açıkladı.

Din konusunda, yani iman sahibi ve salih insan olma noktasında kişinin kendinden daha iyi durumda olana bakarak daha fazla gayret göstermesi, dünya nimetleri konusunda da kendinden daha aşağıdaki kimselere bakarak şükretmesi, Allah Resûlü’nün ifadesiyle onun Allah katında, “şükreden ve sabreden bir mümin” olarak değerlendirilmesine vesile olacaktır. Ancak, din konusunda kendinden daha yetersiz kimselere bakarak, kendi iyiliklerini yeterli gören ve kendinden daha fazla dünyalığa sahip olanın elindekine tamah edip de kendi durumuna üzülen kimse, şükreden ve sabreden kul sıfatını yitirecektir.²⁷ İşte takva, iyilik ve güzellikler konusunda başkalarıyla yarışarak Allah’ın dostu olma şerefine lâyık olma çabasıdır. Zira Cenâb-ı Hak, iman edip müttaki olanları kendi dostu olarak nitelemiş, bunların korku ve hüznle karşılaşmayacaklarını bildirmiştir.²⁸

Dilimizde çok kullanılan dindarlık veya mütedeyyin olma, mümin için gereksiz bir vasıf değildir. Takva sahibi mümin zaten mütedeyyin, yani dininin gereklerini yerine getiren bir kimsedir. Ancak bu, müttaki insanın günahattan ve hatadan tamamen salim olduğu anlamına gelmez. Günahının farkında olup Allah’ın rahmetine sığınmak, hataları için af dilemek de takva sahibi müminin özelliklerindendir. Nitekim Cenâb-ı Hak, “müttaki kimselerin kötülüklerini örtüp, mükâfatlarını artıracaklarını”²⁹ beyan etmiştir. Allah Resûlü’nün yanında olduğu zaman, onun sohbetinden etkilenecek cennet ve cehennemi âdeta görür gibi olduğu hâlde, onun yanından ayrılp ailesine ve gündelik işlerine dönünce bunları unutmayı münafıklık alâmeti sanarak endişelenen sahâbî Hanzala’ya Allah Resûlü, “Canımı elinde tutana yemin olsun ki, eğer benim yanımda iken yaşadığınız hâlde devamlı olsanız, melekler sizinle yatağınızda ve yollarda musâfaha ederlerdi. Halbuki ey Hanzala! (İnsanın bir hâli bir hâlini tutmaz) Bazen öyle bazen de böyle!”³⁰ diyerek karşılaştığı durumun doğal olduğunu anlatmak istemiştir.

Takvayı erişilmez bir dindarlık gibi görüp, fetva ile takva arasında, yani olması gerekenle ideal olan arasında ayırım yapmak da sık karşıla-

²⁵ HM15351 İbn Hanbel, III, 398; İM11 İbn Mâce, Sünnet, 1.

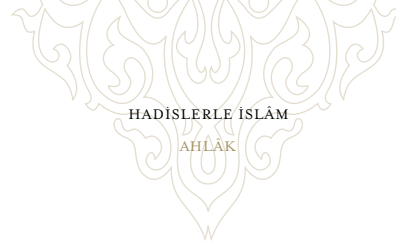
²⁶ Fâtiha, 1/6.

²⁷ T2512 Tirmizî, Sıfatü’l-kıyâme, 58.

²⁸ Yûnus, 10/62-63.

²⁹ Talâk, 65/5.

³⁰ M6966 Müslim, Tevbe, 12; T2514 Tirmizî, Sıfatü’l-kıyâme, 59.

şılan yanılgılardandır. Halbuki fetva ile olması gerekene hükmedilen şey, zaten dine uygun, dolayısıyla ideal olandır. Bunun ötesinde hayatı zorlaştıran, insanın takatini dikkate almaksızın maddî ve mânevî sınırları aşan bir hassasiyeti ideal olarak göstermek doğru değildir. Nitekim Sevgili Peygamberimiz ashâbına, daima güç yetirebilecekleri şeyleri emretmiştir. Onların, “Ey Allah’ın Resûlü, biz senin gibi değiliz, Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır.” demeleri üzerine de, öfkesi yüzünde görülecek şekilde, “*Şüphesiz en çok takva sahibi olanınız ve Allah’ı en iyi bileniniz benim.*”³¹ buyurmuştur. Cenâb-ı Hakk’ın kullarından istediği de, “güçleri yettiğince Allah’a karşı gelmekten sakınmak”³² yani ittikâ etmektir.

Dünyaya yüz çevirip insanlardan uzaklaşarak münzevi bir hayat sürmenin daha dindarca bir tutum olduğunu düşünen pek çok insana rastlamak mümkündür. Halbuki müttaki olmakla zâhidâne bir hayat arasında önemli bir fark bulunduğunu gözden uzak tutmamak gerekir. Hıristiyan keşişlerinde görüldüğü gibi dünyadan tamamen el etek çekme ve toplumdan soyutlanma anlamında bir zühd, Allah Resûlü’nce tasvip edilmemiş, bu eğilimi taşıyan bazı arkadaşları da onun tarafından uyarılmıştır.³³ Çünkü o, dünyaya da âhirete de lâıyk olduğu değeri veren, ashâbına da bu yolda rehberlik eden bir önderdi. Nitekim bir hadisinde, “*Dünyada zâhid olmak, helâl olan şeyleri (kendine) haram kılmak ve malı bir tarafa bırakıp atmak değildir. Dünyada zâhid olmanın gerçek anlamı, sahibi olduğun şeyleri Allah’ın sahip olduğu (ve vaat ettiği) şeylerden daha çok itimat edilmeye lâıyk görmemen ve başına bir musibet geldiğinde –kalıcı bir musibet dahi olsa– ondan elde edeceğin sevabı daha fazla arzular olmandır.*”³⁴ Dolayısıyla Allah’ın dostu yani velîsi olmak için, toplumdan ve Cenâb-ı Hakk’ın helâl kıldığı dünya nimetlerinden, mahrum kalmadan ailevî ve toplumsal sorumlulukları yerine getirerek iman ve salih amel ikilisine sarılma kararlılığını tercih etmek esastır. Zira Cenâb-ı Hak, dostluğuna hak kazanabilmesi için kişide iman ve takvadan başka şart aramamaktadır.³⁵ Çünkü Peygamber Efendimizin ifadesiyle, “*Allah, insanların suretlerine ve mallarına değil, kalplerine ve amellerine bakar.*”³⁶

Allah Resûlü dünyadan tamamen yüz çevirerek yaşamamış, ama dünyaya da tamamen gönlünü kaptırmamıştır. Kur’ân-ı Kerîm’de ifade edildiği gibi “müttakiler için âhîret yurdunun daha hayırlı olduğunu”³⁷ sürekli göz önünde bulundurarak, en hayırlı azık olan takvayı³⁸ kendisi ve ümmeti için düstur hâline getirmiştir. Hz. Âişe’nin bildirdiğine göre o, dünyaya

³¹ B20 Buhârî, İmân, 13.

³² Teğâbün, 64/16.

³³ B5063 Buhârî, Nikâh, 1; M3403 Müslim, Nikâh, 5.

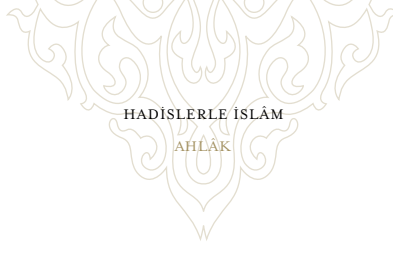
³⁴ T2340 Tirmizî, Zühd, 29; İM4100 İbn Mâce, Zühd, 1.

³⁵ Yûnus, 10/62-63.

³⁶ M6543 Müslim, Birr, 34; HM7814 İbn Hanbel, II, 285.

³⁷ A’raf, 7/169; Yûsuf, 12/109.

³⁸ Bakara, 2/197.

dair hiçbir nimete düşkünlük göstermemiş, dünyada takva sahibi olmaktan daha çok hoşlandığı bir şey de olmamıştır.³⁹ Kendisine, “Bana bir amel göster ki işlediğim zaman Allah da insanlar da beni sevsin.” isteğinde bulunan birisine, “*Dünyaya rağbet etme ki Allah seni sevsin, insanların elindekine rağbet etme ki insanlar seni sevsin.*”⁴⁰ buyurarak aşırılıklardan uzak dengeli bir hayat önerisinde bulunmuştur. Son vasiyeti olan Veda Hutbesi’nde de, Arap’ın Arap olmayana, Arap olmayanın da Arap’a, kızıl tenlinin siyaha, siyahın da kızıl tenliye takva hâricinde bir üstünlüğü olmadığını belirterek⁴¹ kendisinden sonra da bu ölçüyü korumalarını istemiştir.

Peygamber Efendimizin Allah’tan en çok istediği şey O’nun hem kendisini hem de diğer müminleri takvaya ulaştırmasıdır. Diğer bazı faziletlerin yanı sıra Cenâb-ı Hak’tan takva sahibi olmayı da dileyerek şöyle dua etmiştir: “*Allah’ım, senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği istiyorum.*”⁴² Yolculuğa çıkmak üzere olan birisi kendisinden hayır dua isteyince de, “*Allah, takva ile azıklandırın.*” buyurmuştur.⁴³ Çünkü azığın en hayırlısı olan takva,⁴⁴ yolcunun yanında bulunan ve harcandıkça tükenen maddî azıktan daha kalıcıdır. Bir keresinde Allah Resûlü’nü yatağında bulamayan Hz. Âişe, karanlıkta el yordamıyla araştırırken onu secde hâlinde bulmuş ve şu duayı mırıldandığını işitmişti: “*...Allah’ım, nefsimi takvasını ver, onu temizle, onu temizleyenlerin en hayırlısı sensin. Onun velisi (sahibi) ve mevlâsı (efendisi) sensin...*”⁴⁵

Cesur, doğru sözlü ve atılgan bir sahâbî olan Ebû Zer el-Gıfârî’nin anlattığına göre, Allah Resûlü söyleyeceklerini çok iyi kavramasını tembih ettikten sonra kendisine şu nasihatte bulunmuştur: “*Gizli ve açık işlerinde Allah’tan korkmanı, bir kötülük yaptığında hemen bir iyilik yapmanı, değneğin yere düşse bile kimseden bir şey istememeni, herhangi bir emaneti alıkoymamayı ve iki kişi arasında hüküm vermemeni tavsiye ederim.*”⁴⁶ Hz. Peygamber’in Ebû Zer’den yönetici olma gibi bir emaneti üstlenmemesini, hâkimlik yapmasını ve yetim malına velî olmamasını istemesi, Ebû Zerr’i bu konularda yeterli görmemesinden kaynaklanan özel bir uyarıdır.⁴⁷ Ancak görüldüğü üzere Hz. Peygamber, bu önemli tavsiyelerin başında takvayı zikretmiş, diğer tavsiyeleri de âdeta bunun doğal bir sonucu gibi sıralamıştır. Yine ona yönelik bir dizi nasihatten önce, “*Sana Allah’tan sakınmanı tavsiye ederim, çünkü işin (dinin) başı budur.*”⁴⁸ buyurmuştur.

Bir gün arkadaşlarından bir grubun yanına gelen Allah Resûlü, onların, “Bugün seni hoşnut hâlde görüyoruz.” demesi üzerine, “Evet,

³⁹ HM24907 İbn Hanbel, VI, 69.

⁴⁰ İM4102 İbn Mâce, Zühd, 1.

⁴¹ HM23885 İbn Hanbel, V, 411.

⁴² M6904 Müslim, Zikir, 72.

⁴³ T3444 Tirmizî, Deavât, 44;

DM2699 Dârimî, İsti’zân, 41.

⁴⁴ Bakara, 2/197.

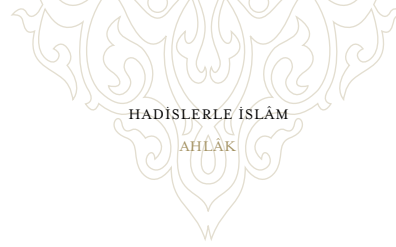
⁴⁵ M6906 Müslim, Zikir, 73.

⁴⁶ HM21906 İbn Hanbel, V, 181.

⁴⁷ M4719 Müslim, İmâre, 16;

M4720 Müslim, İmâre, 17.

⁴⁸ MK1651 Taberânî, el-Mu’cemü’l-kebir, II, 157.

elhamdülillâh.” karşılığını vermiş, onların zenginlik konusunda sohbe dalmaları üzerine de, “*Takva sahibi bir kimse için zenginliğin sakıncası yoktur (ama) takvalı kimse için sağlık, zenginlikten; gönül hoşnutluğu da nimetlerden daha hayırlıdır.*”⁴⁹ buyurarak sahip olduğu nimetlerin hakkını ancak müttaki insanların verebileceğine işaret etmiştir. Minber üzerinde bulunduğu bir gün cemaatten biri kalkarak, “İnsanların en hayırlısı hangisidir?” diye sorunca Peygamber Efendimizin cevabı şu olmuştur: “*İnsanların en hayırlısı Kur’an’ı en çok okuyan, en müttaki olan, iyiliği en çok emredip kötülükten en çok sakındıran ve akrabalarına en çok ilgi gösterendir.*”⁵⁰

Resûl-i Ekrem’e insanların cennete girmesine en çok vesile olan şeyin ne olduğu sorulduğunda, “*Allah’a karşı takvalı olmak ve güzel ahlâk.*” buyurmuş, insanların cehenneme girmesine en çok sebep olan şeyin ne olduğu sorulduğunda ise, “*Ağız ve avret yeri.*” cevabını vermiştir.⁵¹ Kendisinden nasihat isteyenlere ilk önerisi takva olmuştur. Kendisinden öğüt isteyen Süleym b. Câbir el-Hüceymî’ye yaptığı şu tavsiyeler takvanın hangi özellikleri içerdiğinin de bir ifadesidir: “*Allah’a karşı takva sahibi ol. (Kuyudan) su çekmek isteyenin kabına kendi kovandan su boşaltman, ya da kardeşinle güler yüzle konuşman dâhil hiçbir iyiliği küçük görme. Elbiseni yere sarkıtıp sürümekten sakın. Çünkü bu kibirdendir ve Allah kibri sevmez. Eğer bir kimse sende bildiği bir kusurla seni ayıplarsa, sen onda bildiğin bir kusurla onu ayıplama. Bırak onu, yaptığının günahı ona sevabı sana olsun. Hiçbir şeye sövme.*” Süleym, “Bundan sonra hiçbir hayvana veya insana sövmedim.” demiştir.⁵²

Sonuç olarak takva, Allah ve Resûlü’nün hoşnutluğunu kazanmanın ölçütü, müttaki ise bu hoşnutluğu elde etmiş mümindir. Takva, insanın her hâlinde Allah’a karşı saygılı olması, O’na itaatsizlik etmekten sakınmasıdır. İçten gelen bu duyarlılık ile kişi, günaha dair her şeyden kendisini soyutlar ve büründüğü takva elbisesi⁵³ ile her türlü kötülükten korunmuş olur. Takva elbisesine bürünmüş, tertemiz, günaha bulaşmamış, taşkınlık göstermeyen, kin ve haset beslemeyen bir kalbin ve dürüst bir dilin sahibi, insanların en faziletlisidir.⁵⁴ Tüm bunlar dışı güzel davranışlar olarak yansır ve böylece gerçek dindarlık, şekil ve ruh birlikteliğinin sağlandığı takva ile gerçekleşmiş olur. “*Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten nasıl sakınmak gerekiyorsa, öylece sakının ve siz ancak Müslümanlar olarak ölün. Hep birlikte Allah’ın ipine (Kur’an’a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin... Sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır.*”⁵⁵ buyuran Cenâb-ı Hak, takvayı kulları için

⁴⁹ HM23545 İbn Hanbel, V, 372.

⁵⁰ İM2141 İbn Mâce, Ticâret, 1; HM27980 İbn Hanbel, VI, 432.

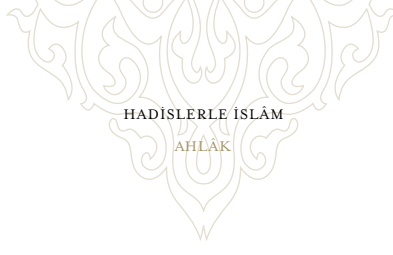
⁵¹ T2004 Tirmizî, Birr, 62; İM4246 İbn Mâce, Zühd, 29.

⁵² EM1182 Buhârî, el-Edebü’l-müfred, 403.

⁵³ A’raf, 7/26.

⁵⁴ İM4216 İbn Mâce, Zühd, 24.

⁵⁵ Âl-i İmrân, 3/102-104.

bir çıkış ve kurtuluş yolu olarak göstermiş, hesap gününde dikkate alacağı öncelikli değerin bu olduğunu bildirmiştir. Allah Teâlâ'nın, “*İyilik ve takva üzere yardımlaşın; günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın.*”⁵⁶ emrine uyan müttaki mümin, Allah'ın hesabından çekinen, kendisini ve ailesini bu dünyada kötülüklerden, âhirette cehennem azabından korumayı amaçlayarak büyük imtihanı kazanmaya aday olan bahtiyar insandır.

⁵⁶ Mâide, 5/2.